

22. ПЕДАГОШКИ ФОРУМ СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
Тематски зборник

22ND PEDAGOGICAL FORUM OF PERFORMING ARTS
Thematic Proceedings

Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности
University of Arts Belgrade
Faculty of Music

ЗБОРНИК РАДОВА
ДВАДЕСЕТ ДРУГОГ ПЕДАГОШКОГ ФОРУМА СЦЕНСКИХ УМЕТНОСТИ
одржаног од 26. до 29 септембра 2019. у Београду

PROCEEDINGS OF THE 22ND PEDAGOGICAL FORUM OF PERFORMING
ARTS

Belgrade, September 26–29 2019

Уредник / Editor

др Милена Петровић
dr Milena Petrović

Издавач / Publisher

Факултет музичке уметности у Београду
Faculty of Music, Belgrade

Главни и одговорни уредник / Editor-in-Chief

др Гордана Каран
dr Gordana Karan

За издавача / For Publisher

мр Љиљана Несторовска, декан
mr Ljiljana Nestorovska, Dean

Извршни уредник / Executive Editor

мсп Марија Томић / ма Marija Tomić

Рецензенти

др Бланка Богуновић
др Славица Стефановић
др Нада О'Брајан
др Сабина Видулин
др Сања Киш Жувела
др Бранка Ротар Панце
др Ранка Радуловић
др Слободан Кодела
др Сенад Казич
др Милена Петровић

Reviewers

dr Blanka Bogunović
dr Slavica Stefanović
dr Nada O'Brien
dr Sabina Vidulin
dr Sanja Kiš Žuvela
dr Branka Rotar Pance
dr Ranka Radulović
dr Slobodan Kodela
dr Senad Kazić
dr Milena Petrović

22. Педагошки форум сценских уметности
22nd Pedagogical Forum of Performing Arts

ЗАЈЕДНИЧКО МУЗИЦИРАЊЕ У ОБРАЗОВАЊУ

Тематски зборник

PERFORMING TOGETHER IN EDUCATION

Thematic Proceedings

Уредник

др Милена Петровић

Editor

dr Milena Petrović

Факултет музичке уметности

Београд, 2020.

Faculty of Music

Belgrade, 2020

Lidija Nikolić

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Hrvatska
lnikolic@foozos.hr

GLAZBENO ISKUSTVO STUDENATA UČITELJSKOG STUDIJA KAO PRETPOSTAVKA UČENJA GLAZBE NA STUDIJU

Sažetak

Glazbeno obrazovanje na učiteljskim studijima obvezno je za sve studente bez obzira na njihove glazbene sposobnosti, vještine i znanja s kojim dolaze na fakultet. Obiteljska sredina, društvena zajednica i mediji stvaraju okolinu u kojoj se stječu glazbena iskustva koja se među pojedincima značajno razlikuju. Općeobrazovni sustav kroz glazbeno bi obrazovanje, nastavne i izvannastavne glazbene aktivnosti trebao stvoriti pretpostavke za dalje obrazovanje učenika koji će trebati razvijati glazbene kompetencije u sklopu profesionalnih kompetencija iako neće biti profesionalni glazbenici.

Cilj je istraživanja utvrditi kakva su glazbena iskustva i navike studenata učiteljskog studija u razdoblju prije studija. Provedeno je deskriptivno istraživanje među studentima druge godine učiteljskog studija (N=119) na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, Hrvatska uporabom anketnog upitnika.

Rezultati su pokazali kako studenti nisu imali povoljne socioekonomske uvjete za razvoj glazbenih kompetencija prije studija. Studenti nemaju iskustva muziciranja koja bi im omogućila nadgradnju u glazbenom obrazovanju na studiju te nemaju navike posjećivanja koncerata i slušanja klasične glazbe.

Glazbeno obrazovanje na učiteljskom studiju mora se odvijati na početnoj razini učenja glazbe kako bi svi studenti mogli steći kompetencije potrebne za izvođenje nastave glazbe u mlađim razredima osnovne škole.

Ključne riječi: glazbeno obrazovanje, učitelji primarnog obrazovanja, ishodi učenja glazbe, izvannastavne glazbene aktivnosti

Uvod

Nastavu Glazbene kulture u mlađim razredima osnovne općeobrazovne škole u Hrvatskoj izvode razredni učitelji koji tijekom studija trebaju stjecati i razvijati kompetencije za njeno planiranje i izvođenje. Kompetentnost budućih razrednih učitelja za izvođenje nastave glazbe ovisi o kvaliteti glazbenog obrazovanja na studiju, ali i tijekom razdoblja prije studija. Studenti su glazbena znanja, vještine, navike i stavove prije učiteljskog studija mogli stjecati tijekom formalnog glazbenog obrazovanja u općeobrazovnoj osnovnoj i srednjoj školi te u

glazbenoj školi koja u Hrvatskoj egzistira paralelno sa općeobrazovnim sustavom, ali i u neformalnim oblicima aktivnog bavljenja glazbom.

S obzirom na to da kandidati koji se upisuju na studije za buduće učitelje razredne nastave dolaze iz općeobrazovnog sustava, kompetencije koje su u njemu stekli temelj su nastavka njihovog školovanja u svim područjima obrazovanja budućeg učitelja pa tako i u području glazbe. U ovome radu namjera je istražiti na koji način glazbeno iskustvo studenata prije studija stvara pretpostavke za učenje glazbe na učiteljskom studiju kako bi se pridonijelo kvaliteti glazbenog obrazovanja na studijima.

Kada govorimo o glazbenom iskustvu, govorimo o dva njegova konteksta: slušanju glazbe i oblicima aktivnog muziciranja. Oba konteksta obuhvaćena su planski, relativno kontrolirano i sistematično jedino u okviru odgojno-obrazovnog sustava. Izvan tog okvira generalno možemo uočiti glazbena iskustva podložna nemjerljivoj varijabilnosti, primjerice, recepciju glazbe putem medija te glazbena iskustva u obitelji, a onda i ona u vezi s mogućnostima i izborom provođenja slobodnog vremena.

Ishodi učenja glazbe u općem obrazovanju kao pretpostavka glazbenog obrazovanja na učiteljskom studiju

Nezadovoljavajući pokazatelji kvalitete nastave glazbe u općem obrazovanju, a pod tim mislimo na ishode učenja (Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2020; Vidulin, 2012, 2013), ukazuju na kontinuiran problem glazbenog obrazovanja koje se odvija izvan specijalističkog glazbeno-obrazovnog sustava. Glazbeno obrazovanje u općeobrazovnom sustavu u Hrvatskoj je posljednjih dvadesetak godina pod utjecajem dviju značajnih promjena nastavnog plana i programa. Jedna se promjena dogodila 1999. godine (MZŠ, 1999) kojom je satnica predmeta Glazbene kulture smanjena na jedan sat tjedno tijekom cijele osmogodišnje osnovne škole. Spomenuti nastavni program nastave glazbe zadržao je pjevanje, slušanje glazbe, sviranje, glazbeno opismenjivanje, glazbeno stvaralaštvo, muzikološke sadržaje i glazbene igre, sve do uvođenja novog nastavnog plana i programa 2006. godine (MPŠ, 2006). Od 2006. godine jednosatni plan je i dalje na snazi, težište nastave je na slušanju glazbe (više u Vidulin, 2013), a glazbeno se opismenjivanje izbacuje osim u slučaju da se nastavnik odluči za sviranje melodijskih instrumenata. Ove dvije promjene svele su nastavu glazbe na marginu kurikula u smislu vremena koje se posvećuje stjecanju glazbenih kompetencija te zbog izbacivanja učenja glazbenog pisma kao pretpostavke aktivnom muziciranju učenika u nastavnim, izvannastavnim te izvanškolskim glazbenim aktivnostima. Stoga, od studenata koji dolaze na studij iz općeobrazovnog sustava mogla bi se očekivati vještina pjevanja i aktivnog slušanja glazbe te poznavanje glazbene umjetnosti, ali ne i poznavanje notnoga pisma niti sviranje glazbenog instrumenta. Istraživanja su pokazala kako veći dio studenata na početku studija ne zna pjevati niti jednu dječju pjesmu (Nikolić i

Ercegovac-Jagnjić, 2010) te kako studenti koji se upišu na učiteljski studij imaju fundamentalnu razinu glazbenih sposobnosti (Nikolić, 2018) što ukazuje na izostanak rada na pjevanju. Istraživanje nekih od ishoda učenja glazbe u osnovnoj školi pokazalo je „kako razina glazbene kulture studenata učiteljskoga i studija za odgojitelje nije sukladna očekivanim postignućima u osnovnoškolskom i srednjoškolskom glazbenom obrazovanju, a kao preduvjet dalje glazbene naobrazbe na studiju” (Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2020:190) jer studenti nisu pokazali niti elementarnu razinu znanja o glazbenoj umjetnosti niti vještinu analitičkog slušanja glazbe u trenutku kada se upišu na studij. S obzirom na navedene pokazatelje obrazovnih ishoda glazbenog obrazovanja iz općeobrazovne škole može se zaključiti kako nastava glazbe ne stvara preduvjete za nastavak školovanja učenika koji u svom daljem profesionalnom razvoju trebaju razvijati glazbene kompetencije.

Kompetencije koje su potrebne za planiranje i izvođenje nastave Glazbene kulture u razrednoj nastavi podrazumijevaju glazbeno obrazovanje koje uključuje znanja iz područja glazbe, vještine i znanja za analitičko slušanje glazbe, vještine pjevanja i sviranja glazbenog instrumenta, glazbenu kreativnost i metodičke kompetencije (Nikolić, 2014; Svalina, 2015; Šulentić Begić, 2013). Glazbeno obrazovanje na učiteljskim studijima u Hrvatskoj obavezno je za sve studente, a sastoji se od četiri skupine glazbenih kolegija: vokalno-instrumentalna nastava, teorijski predmeti glazbe, metodika nastave glazbene kulture i izborni predmeti glazbe (Nikolić, 2017). Iako se planovi glazbenog obrazovanja na svakom pojedinom fakultetu u manjoj mjeri razlikuju, studenti i nastavnici koji sudjeluju u obrazovnom procesu nastave glazbe ocijenili su model glazbenog obrazovanja budućih učitelja razredne nastave dobrim (više u Nikolić, 2017). U istraživanju provedenom među studentima i nastavnicima na fakultetima u Hrvatskoj evidentirane su poteškoće koje prate glazbeno obrazovanje na učiteljskim studijima, a one su slabo razvijene glazbene sposobnosti te slabo predznanje studenata, nezainteresiranost i nedovoljno razvijene radne navike studenata, poteškoće u učenju teorije glazbe, sviranja i pjevanja, prekratko razdoblje za učenje sviranja i pjevanja, premalo prakse u školi te nedovoljni materijalni uvjeti za vježbanje pjevanja i sviranja (Nikolić, 2017). Iz ovih se rezultata može zaključiti kako su glazbeno obrazovanje i iskustvo muziciranja prije studija značajani otežavajući čimbenici za glazbeno obrazovanje na studiju. Ako se izuzme problem glazbenih sposobnosti koje mogu utjecati na razvoj vještine pjevanja, uočljive su poteškoće s motivacijom studenata za učenje glazbe, ali i slabo predznanje o glazbi i izostanak glazbenih vještina za čije je stjecanje i razvoj potreban kontinuirani i disciplinirani rad na kakav studenti nisu spremni, što ukazuje na njihovo glazbeno neiskustvo jer ne poznaju prirodu usvajanja glazbenih kompetencija.

Izvannastavno i izvanškolsko glazbeno iskustvo kao pretpostavka učenja glazbe na učiteljskom studiju

Osim glazbenog obrazovanja u nastavi u općeobrazovnom sustavu, čimbenici koji omogućuju glazbeno iskustvo kao pretpostavku za glazbeno obrazovanje na učiteljskim studijima su izvannastavne glazbene aktivnosti u školi, obitelji, mediji i društvena zajednica.

Obitelj i glazbeno iskustvo studenata

Glazbeno iskustvo individue ovisi o genetskom potencijalu koji dobije rođenjem i o tome koliko će, u odnosu na taj potencijal i sredinu koja joj pruža poticaje i mogućnosti, biti glazbeno aktivna. Prva glazbena iskustva svake ljudske jedinice su ona koja se stječu u obiteljskom krugu. Kvaliteta i kvantiteta glazbe koja će se slušati i izvoditi u krugu obitelji ovisi o kulturi u kojoj ona egzistira, ali i o obrazovanju, socioekonomskom statusu i glazbenim mogućnostima njenih članova. Aktivno muziciranje u obitelji pojavljuje se prilikom okupljanja šire obitelji, kao što su različita slavlja, a može se zateći i kao dio narodnih ili vjerskih običaja u obliku pjevanja i/ili sviranja, skupnog ili pojedinačnog. Različiti oblici glazbenog izvođenja mogu se uočiti u događajima iz intimnog života obitelji prilikom uspavlivanja ili umirivanja djeteta, u igri s djecom ili kod učenja djece pjevanju ili sviranju. Muziciranje u obiteljskom okruženju događa se i kada pojedinac ima potrebu i volju pjevati ili svirati više, češće i kvalitetnije, te teži k stjecanju glazbenih vještina i znanja. Nabrojanim ritualnim, socijalnim, intimnim ili personalnim razlozima i prilikama za muziciranje djeca su izložena od samog rođenja. Ona će i sama sudjelovati u glazbenom izražavanju u obliku odgovora na glazbeni izraz roditelja, a pogotovo majke u najranijem djetinjstvu, zatim uključivanjem u zajednicu kroz zajedničko glazbeno izvođenje i kroz igru i učenje pjevanja ili sviranja.

Obiteljsko okruženje ne nudi jednoobraznost u glazbenom angažmanu među pojedincima. Postoje obitelji u kojima se više pjeva i svira i one u kojima se to nikada ne događa, stoga se i utjecaj na glazbene navike i kompetencije razlikuju od pojedinca do pojedinca. Za sada nemamo saznanja o kvaliteti i učestalosti muziciranja u obitelji u populaciji, a istraživanja izvan Hrvatske pokazuju kako je muziciranje u obiteljima u opadanju (Bunt, 1994) i kako opada čak i pjevanje roditelja djeci pred spavanje (Papoušek, 1996).

Svojstva obitelji koja čini najbolje okruženje za glazbeni razvoj i glazbeno obrazovanje djeteta ogledaju se u visokom socioekonomskom statusu obitelji, bogatoj kulturno-pedagoškoj i poticajnoj klimi, visokom glazbenom iskustvu roditelja i podršci roditelja u obliku ulaganja vremena i napora za glazbeno obrazovanje djeteta (Bogunović, 2008). Bogunović (2008) ističe da je za razvoj unutrašnjih motiva za učenje glazbe važnija opća kulturna atmosfera u obitelji nego specifična izloženost glazbenim iskustvima te kako poticaji za bavljenje glazbom proizlaze iz vrijednosnih orijentacija roditelja. Međutim, značajno je viša glazbena stimulacija u obiteljima koje imaju prosječne i iznadprosječne materijalne uvjete

jer roditelji boljeg materijalnog statusa češće posjećuju koncerte, nabavljaju glazbene instrumente, pjevaju s djecom i razgovaraju o glazbi, ali imaju i više energije i vremena za zajedničke aktivnosti s djecom (Bogunović, 2008). Slušanje glazbe u obitelji, također, je čimbenik razvoja glazbenog ukusa i navika slušanja glazbe kod djece, ali i stavova prema glazbenom obrazovanju jer se pokazalo da „učenici čiji roditelji slušaju klasičnu glazbu imaju znatno pozitivnije stavove prema Glazbenoj kulturi/Glazbenoj umjetnosti u odnosu na učenike čiji roditelji ne slušaju takvu glazbu” (Dobrota i Conar, 2018: 138). Obitelj koja pruža idealno glazbeno okruženje i situacije za glazbeni razvoj i iskustvo djeteta može utjecati na razvoj glazbenog ukusa, razvoj pozitivnih stavova prema glazbi i aktivnom muziciranju, razvoj glazbenih sposobnosti, vještina i znanja, razvoj interesa za aktivno muziciranje, stjecanje iskustava individualnog i skupnog glazbenog izvođenja te stjecanje navike aktivnog muziciranja.

Slušanje glazbe kao pokazatelji glazbene kulture mladih

Od razdoblja uvođenja gramofona, glazba i tehnika povezale su se i omogućile dostupnost glazbe široj populaciji. Razvojem informacijsko-komunikacijske tehnologije glazba je dobila nove implikacije od procesa stvaranja i izvođenja do načina slušanja (Vidulin, 2008b). Suvremene tehnologije i način života pružaju brojne mogućnosti manipulacije glazbom, pa čovjek više nema potrebe za njenim stvaranjem, kada mu je ona dostupna u vrhunskom izvođenju. Tako je današnji čovjek „postao slušateljem koji se manje-više pasivno prepušta slušanju, odabirući za to slušanje lakše, jednostavnije vrste glazbe” (Rojko, 2012: 36). Istraživanja koja su se bavila glazbenim preferencijama i navikama slušanja glazbe u različitim dijelovima svijeta na široj populaciji pokazala su slične rezultate. Rezultati istraživanja na populaciji od tinejdžerske dobi do starosti u svijetu pokazuju kako se najviše sluša pop i rock glazba, a klasična glazba nije među preferiranim vrstama glazbe (Schäfer i Sedlmeier, 2009; AudienceNet, 2018; Herrera, Soares-Quadros i Lorenzo, 2018; North, Hargreaves i Hargreaves, 2004). U Hrvatskoj se među učenicima osnovne i srednje škole najviše sluša pop glazba, zatim rock, turbofolk, narodna, zabavna, elektronska, hip-hop, techno glazba pa onda drugi popularni žanrovi (Reić Ercegovac, Dobrota i Surić, 2017; Vidulin, 2012; Škojo, 2016).

Slušanje glazbe danas je općeprihvaćen način života. Rezultati istraživanja u Hrvatskoj podudaraju se s rezultatima u svijetu koji pokazuju kako adolescenti dnevno u prosjeku slušaju glazbu 2 sata i 45 minuta (Rađa, 2010). Učenici osnovnoškolskog uzrasta provode manje vremena u slušanju glazbe nego adolescenti i to oko sat vremena dnevno (Reić Ercegovac, Dobrota i Surić, 2017; Škojo, 2016; Šulentić Begić, 2009). „Istraživanja slobodnog vremena mladih u Hrvatskoj pokazuju da su im najzanimljivije aktivnosti vezane za druženje, razonodu i zabavu, a najmanje su im interesantne aktivnosti koje zahtijevaju intelektualni angažman. Najprihvaćeniji čimbenik provođenja slobodnog vremena mladih u Hrvatskoj, urbani je kulturni obrazac, koji čine aktivnosti zabave i razonode: odlasci u diskotekove, na 'tulumé', u kafiće, te druženje s prijateljima” (Vidulin-Orbanić, 2008a:

21). U Hrvatskoj je zabilježeno kako gledanje televizije i slušanje glazbe najčešće ispunjava slobodno vrijeme kod 64.5% adolescenata, slično kao i u drugim dijelovima svijeta (Rađa, 2010). Slične nalaze su imali i Ilišin i Radin (2002) među mladima u dobi od 15 do 29 te Ilišin, Marinović Bobinac i Radin (2001) među djecom uzrasta od 11 do 15 godina. Načini dolaženja do glazbe različiti su, a istraživanje koje je Vidulin (2008b) provela među učenicima osnovne i srednje škole u Hrvatskoj, pokazalo je da učenici često koriste računalo za slušanje glazbe, najčešće služeći se internetom, a ponekad u tu svrhu koriste TV, mobilni telefon, CD, zatim radio i DVD.

Međutim, postavlja se pitanje sluša li se glazba svjesno, namjerno, samostalnim izborom i je li slušanje glazbe samo sebi svrha? Istraživanje Northa i Hargreavesa (1996) pokazalo je kako ljudi svjesno i aktivno upotrebljavaju glazbu u svakodnevnom životu, a glazba ispunjava sasvim različite funkcije u različitim životnim situacijama. Brojna istraživanja fokusirana na subjektivno iskustvo glazbe u svakodnevnom životu provedena su s ciljem ispitivanja načina na koje se koristi/konzumira glazba (Bull, 2015; Greasley & Lamont, 2011; Herbert, 2011; Heye & Lamont, 2010; Lamont & Webb, 2010; North, Hargreaves i Hargreaves, 2004; Saarikallio and Erkkilä, 2007; Sallavanti, Szilagyi i Crawley, 2015). Kao ključni razlog za slušanje glazbe istaknuto je uživanje, dok su ostali varirali u rasponu od potrebe da slušateljima prođe vrijeme, reguliranja raspoloženja, opuštanja i kreiranja atmosfere kako bi se „odmakli” od preokupacije sobom ili situacijom. Rezultat da se glazba obično sluša tijekom neke druge aktivnosti koja nije inicirana namjerom slušanja glazbe ukazuje na pasivan i nezainteresiran stav prema glazbi (North, Hargreaves i Hargreaves, 2004). Također, svakodnevna izloženost glazbenim sadržajima nesumnjivo utječe na pasivnost u odnosu na glazbeni angažman. Pojedinaac je konzument koji samo u manjoj mjeri bira glazbene sadržaje za slušanje, a konzumiranje glazbe¹ bez odgovarajućeg glazbenog obrazovanja i glazbenih poticaja bliže zajednice uzrokuje glazbenu pasivnost u populaciji. Glazba koja je raširena putem masovnih medija namijenjen široj populaciji, stvorena je prema masovnim normama industrijske proizvodnje i sumnjive je kvalitete (Vidulin-Orbanić, 2008a). Ono što je, između ostalog, posljedica takve konzumacije glazbe jest upravo pasivnost konzumenta i izostanak kritičkog mišljenja. Vidulin (2012: 424) ističe „iako je glazba oduvijek zastupljena u nastavnim programima i školskom kurikulumu, danas ne možemo govoriti o (glazbenoj) kulturi mladih: glazba koju preferiraju upitne je kvalitete, a posjete kulturnim manifestacijama i ustanovama svedene su na minimum. Tomu u prilog idu i radijski te televizijski programi koji podilaze publici (auditoriju) zbog veće slušanosti (gledanosti), zatim brojčano skromnoj produkciji umjetničkih kuća, roditeljskom ne-angažmanu oko praćenja kulturno-umjetničkih programa u gradu, ali i nedovoljnoj pozornosti umjetnostima u okviru škole.”

¹ Glazba koja se emitira putem masovnih medija tretira se kao bilo koji drugi oblik robe za potrošnju ili kao sredstvo za potrošnju druge robe.

Kao kontrast pasivnoj konzumaciji nametnute „masovne kulture”,² organizirane „kulturno-umjetničke aktivnosti osiguravaju kulturni prosperitet, potiču razvoj sposobnosti, umijeća, vještina, njeguju stvaralaštvo, ali i navikavaju mladež na kulturu provođenja slobodnog vremena” (Vidulin-Orbanić, 2008a: 24). Stoga, u narednom dijelu izlaganja razmotrit ćemo oblike aktivnog muziciranja u kojima su studenti mogli sudjelovati ili su bili u prilici sudjelovati prije studija.

Iskustva aktivnog muziciranja kao pretpostavka učenja glazbe na studiju

Iskustva aktivnog muziciranja studenata prije studija možemo promatrati u formalnom i neformalnom kontekstu. Formalni kontekst sredine obuhvaća one oblike aktivnog muziciranja koji imaju program prema kojemu se mogu očekivati određene glazbene kompetencije, specifične za sam program. Tu možemo uvrstiti odgojno-obrazovni sustav, i to u općem i glazbenom obrazovanju, ali i djelovanje kulturno-umjetničkih društava. Pod neformalnim kontekstom podrazumijevamo sve one oblike muziciranja koji nemaju formalni program rada i egzistiraju u širokom rasponu glazbenog djelovanja, poput sudjelovanja u glazbenim aktivnostima u obitelji, samostalnog muziciranja, muziciranja u okviru vjerskih zajednica i nekih drugih oblika asocijacija.

Odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj omogućuje djelovanje glazbenih ansambala u školama u okviru izvannastavnih aktivnosti, a vrsta ansambla ili glazbenih aktivnosti ovise o kompetentnosti i osobnim preferencijama nastavnika glazbe, o materijalnim mogućnostima škole i interesu učenika. U Hrvatskoj je realizirano nekoliko istraživanja o izvannastavnim glazbenim aktivnostima u osnovnim školama i o uključenosti učenika u iste. Istraživanja su zabilježila različitu zastupljenost glazbenih aktivnosti u različitim regijama Hrvatske. Tako je u Osječko-baranjskoj županiji zabilježeno da gotovo nema škole koja nema izvannastavne glazbene aktivnosti (Dubovicki, Svalina i Proleta, 2014), dok u Zadarskoj županiji 16.67% (Zrilić i Košta, 2009) i u Istarskoj županiji 26.47% (Vidulin-Orbanić, 2008a) škola ne nudi niti jednu izvannastavnu glazbenu aktivnost. Izvannastavna glazbena aktivnost koja je najprisutnija u školama je Pjevački zbor/Veliki zbor/Mali zbor, a onda tek druge glazbene aktivnosti kao što su Pojedinačno sviranje/Sviranje, Sviranje u ansamblu/Skupno muziciranje/Školski orkestar, Glazbeni projekti, Folklor/Folklorna skupina, Skladanje, Glazbena slušaonica, Klapsko pjevanje/Klapa, Solo-pjevanje, Skladanje pjesama, Glazbeno stvaralaštvo te Ritmika i ples (Vidulin-Orbanić, 2008a; Vidulin-Orbanić, 2008b; Zrilić i Košta, 2009; Dubovicki, Svalina i Proleta, 2014). Uključenost učenika u izvannastavne glazbene aktivnosti također se razlikuje po regijama jer je u Istri zabilježeno kako je u njima aktivno 42.53% učenika (Vidulin-Orbanić, 2008b), u Slavoniji 32% učenika (Šiljković, Rajić i Bertić, 2007), a podatci iz Zadarske županije pokazuju kako uključenost u učenika u glazbenim aktivnostima iznosi od 52.57% do 81.24%

² Definiranje pojma masovna kultura može se pogledati kod Vidulin-Orbanić (2008b: 21–22).

(Zrilić i Košta, 2009) te ukazuje na njihovo variranje od škole do škole. Ovi podatci pokazuju heterogenu situaciju kada su izvannastavne glazbene aktivnosti u pitanju te uvelike ovise o konkretnim uvjetima u svakoj školi pojedinačno.

Potreba očuvanja kulturne baštine, a time i glazbene baštine, još uvijek održava živim glazbeno djelovanje u okviru kulturno-umjetničkih društava koja manje ili više stručno okupljaju zainteresiranu populaciju. Djelovanje kulturno-umjetničkih društava odvija se u predvidivom umjetničkom programu, očuvanju glazbene i drugih oblika tradicije i u tom okviru članovima nudi glazbene aktivnosti od sviranja tradicijskih instrumenata i sviranja u ansamblu (solo, manji sastav, orkestar), pjevanja u zboru (manje grupe pjevača, veći zborovi) te do pjevanja i plesanja u folklornim skupinama.³

Vjerske zajednice okupljaju svoje članove u pjevačkim i sviračkim aktivnostima u svrhu sudjelovanja u crkvenoj službi ili izvan nje. Većim se dijelom takvo muziciranje vodi dobrom voljom i željom za sudjelovanjem, a kudikamo manje samim glazbenim postignućem te je otuda upitan utjecaj na razvoj glazbenih kompetencija. Kako sudjelovanje u vjerskim glazbenim asocijacijama nema primarno glazbene ciljeve, tako su i glazbena postignuća raznolika. Zajedničko svim formalnim i neformalnim oblicima aktivnog muziciranja jest želja pojedinca da se u njih uključi, kompetentnost i entuzijazam voditelja, kao i materijalne mogućnosti neophodne za organiziranje okupljanja i muziciranje.

Temeljem dosadašnjih istraživanja i nastavne prakse možemo pretpostaviti da:

H1: Studenti učiteljskog studija nisu imali povoljne socioekonomske uvjete za razvoj glazbenih kompetencija.

H2: Studenti učiteljskog studija nemaju navike posjećivanja koncerata i navike slušanja klasične glazbe.

H3: Studenti učiteljskog studija nemaju iskustva muziciranja koja bi omogućila nadgradnju u glazbenom obrazovanju na studiju.

Metodologija

Cilj je istraživanja utvrditi kakva su glazbena iskustva i navike prije studija kod studenata učiteljskog studija kao pretpostavku učenja glazbe na studiju.

Zadaće su istraživanja utvrditi:

- a) socioekonomska svojstva ispitanika (mjesto stanovanja, materijalni status, obrazovni status roditelja)
- b) razinu glazbenog obrazovanja ispitanika
- c) razinu glazbenog obrazovanja roditelja
- d) navike muziciranja i slušanja glazbe u obitelji
- e) iskustvo aktivnog muziciranja studenata
- f) navike i odnos ispitanika prema slušanju glazbe.

³ U suvremenoj znanstvenoj literaturi nisu pronađeni podaci o brojnosti populacije koja je aktivna u kulturno-umjetničkim društvima i vjerskim zajednicama.

Uzorak

Prigodni uzorak istraživanja čine 118 studentica i jedan student druge godine učiteljskog studija (N=119) na Fakultetu za odgojne i obrazovne znanosti u Osijeku, Hrvatska, u dobi od 19 do 22 godine starosti (M=19.62; SD=0.71).

Instrument

Za potrebe ovog istraživanja kreiran je *Upitnik o glazbenom iskustvu studenata učiteljskog studija prije studija* koji sadrži 20 pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Pitanjima su prikupljeni podatci o spolu, dobi, mjestu prebivališta, materijalnom statusu i razini obrazovanja roditelja, glazbenom obrazovanju roditelja, učestalosti sviranja i pjevanja u krugu obitelji, zatim o glazbenom obrazovanju i iskustvu muziciranja studenata te podatci o navikama slušanja glazbe studenata.

Tijek istraživanja

Dvije generacije studenata anketirane su na početku akademske godine prije početka vokalno-instrumentalne nastave. Studentima je objašnjen cilj istraživanja te su oni dali usmeni pristanak za sudjelovanje u istraživanju. Uslijedilo je anonimno ispunjavanje upitnika u papirnatom obliku u prisustvu ispitivača.

Način obrade podataka

Prikupljeni podatci obrađeni su kvalitativnom i kvantitativnom analizom. Kvalitativna analiza obuhvatila je redukciju, sređivanje podataka i izvođenje zaključaka (Mužić, 1979). Kako bi se podatci u pitanjima otvorenog tipa mogli kategorizirati izvršeno je kodiranje podataka (Mužić, 1979). Kvantitativna analiza podrazumijevala je korištenje deskriptivne statistike (postotak, aritmetička sredina, standardna devijacija).

Rezultati i interpretacija

Socioekonomska svojstva ispitanika

Ispitanici su najvećim dijelom iz slavonskih županija: Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Virovitičko-podravska (N=112, 94.12%). Među studentima nema studenata iz drugih država. Ako se za kriterij kulturnih navika društvenog života uzme status prebivališta studenata, onda iz grada dolazi 63.87% (N=76) studenata, a iz sela i prigradskih naselja njih 36.13% (N=43). Iz gradova veći hod 50000 stanovnika (Osijek, Slavonski Brod) tek je 17.65% (N=21) ispitanika.

Materijalni status studenata prema njihovoj procjeni je u prosjeku dobar (M=3.18, SD=0.58, Min.=2, Max.=5). Iznad prosjeka su studenti koji su izrazili da je njihov materijalni status vrlo dobar (24.37%; N=29) te odličan (0.84%, N=1), dobar siocioekonomski status ima 63.39 (N=79) studenata, a ispod prosjeka je 8.40% (N=10) studenata čiji je materijalni status loš, dok studenti s vrlo lošim materijalnim stanjem nisu evidentirani.

Prosječna razina obrazovanja roditelja studenata jest srednjoškolska stručna sprema (očevi: $M=2.43$, $SD=0.96$, $Min.=1$, $Max.=6$; majke: $M=2.36$, $SD=1.02$, $Min.=1$, $Max.=6$). S višom stručnom spremom i još višim razinama obrazovanja je 26.05% ($N=31$) očeva i 26.05% ($N=31$) majki. Srednjoškolsku stručnu spremu ima 68.91% ($N=82$) očeva i 63.03% ($N=75$) majki, a samo završenu osnovnu školu ima 5.04% ($N=6$) očeva i 10.92% ($N=13$) majki.

Povoljniji socioekonomski uvjeti najčešće omogućuju glazbeno stimulativnu sredinu u smislu boljih mogućnosti za razvoj uopće (Bogunović, 2008: 166). Socioekonomski indeks (zanimanje, indeks obiteljskih obrazovnih resursa i indeks posjedovanja kulturnih dobara) mjereno 2006. godine u Hrvatskoj nešto je niži nego u zemljama članicama OECD-a, a prosjek spomenutog indeksa u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj, odakle dolaze ispitanici u našem istraživanju, niži je nego u ostalim regijama gdje je zabilježen najmanji prihod po kućanstvu (Gregurović i Kuti, 2011). Uzevši u obzir samoprocjenu materijalnog statusa te prosječni materijalni status u Istočnoj Hrvatskoj, može se zaključiti kako studenti nisu imali povoljne materijalne uvjete za glazbeno obrazovanje za koje su potrebna značajnija materijalna sredstva u obitelji.

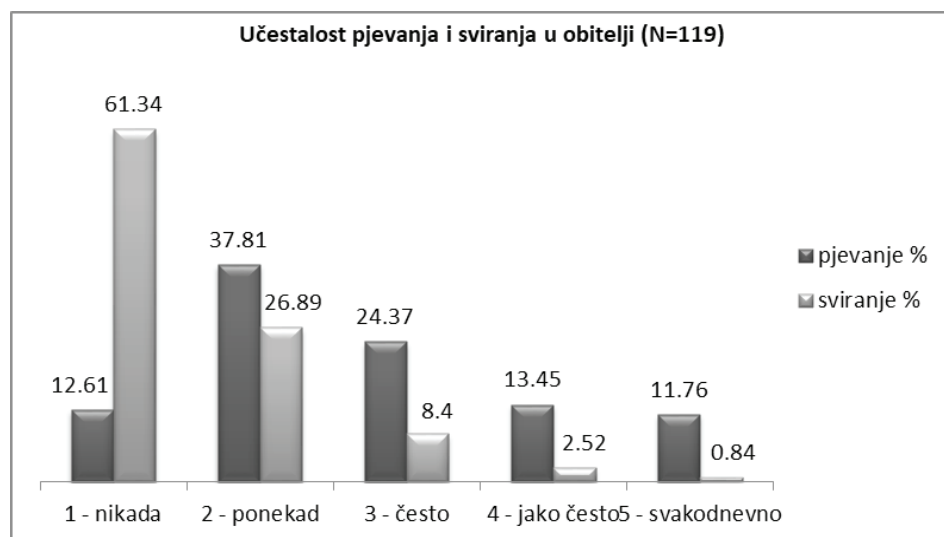
U PISA istraživanju Gregurović i Kuti (2011) sa srednjoškolcima i njihovim roditeljima u Hrvatskoj pokazalo se, sukladno rezultatima drugih istraživanja, kako je najveća zastupljenost roditelja upravo sa srednjoškolskom spremom (oko 55%). S višom stručnom spremom i još višim razinama obrazovanja je oko 35% roditelja, a u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj 29.1% (Gregurović i Kuti, 2011: ¶1). Roditelji ispitanika u našem istraživanju imaju u prosjeku srednjoškolsko obrazovanje kao i u spomenutim rezultatima istraživanja u Hrvatskoj, što nije povoljan pokazatelj jer je viši obrazovni status roditelja povezan s glazbenim obrazovanjem djece. Kalajžić i sur. (2015: 143) u svom su istraživanju pokazali kako osim sociodemografskih obilježja kao što su spol, škola koju učenik pohađa mjesto stanovanja, čimbenik koji dovodi do razlika u školskom uspjehu učenika predstavlja i obrazovanje majke. U našem istraživanju tek 26.05% majki ima višu razinu obrazovanja od prosječne srednjoškolske naobrazbe, a s obzirom na jednak broj te razine obrazovanja i kod očeva, u odnosu na spomenuto istraživanje Gregurović i Kuti (2011), može se uočiti značajno niža razina obrazovanja roditelja ispitanika u odnosu na cijelu Hrvatsku (36.5%), ali i u odnosu na obrazovanje roditelja u Središnjoj i Istočnoj Hrvatskoj (29.1%). Istraživanja su pokazala kako djeca roditelja visokog socioekonomskog statusa slušaju i više vole klasičnu glazbu, znaju više pjesama i lakoćom prepoznaju melodije te češće pohađaju glazbene škole (Radoš Mirković, 1983, prema Bogunović, 2008: 166) što se, prema ovim rezultatima, ne može očekivati od studenata učiteljskih studija.

Iz svega navedenog može se zaključiti da ispitivana populacija nije imala povoljne socioekonomske uvjete za glazbeno obrazovanje. Tek dobar ekonomski status i mali udio visokoobrazovanih roditelja ne stvaraju pretpostavke za glazbeno obrazovanje ispitanih studenata.

Glazbeno obrazovanje i glazbene navike u obitelji

Roditelji koji su i sami glazbeno obrazovani dat će veću podršku glazbenom obrazovanju svoje djece, a obiteljski život bit će ispunjeniji glazbom što stvara bolje uvjete za glazbeni razvoj djece nego u obiteljima gdje roditelji nemaju glazbeno obrazovanje. Istraživanje na opisanom uzorku pokazalo je da tek 2.52% (N=3) majki i 2.52% (N=3) očeva ima završenu osnovnu glazbenu školu, a tek 1 otac (0.84%) ima srednju glazbenu školu.

Glazbene navike mogu poteći iz obiteljskog okruženja zato je važno koliko se u obitelji pjevalo i sviralo. Rezultati su pokazali da se u obiteljima iz kojih dolaze ispitanici često pjeva ($M=2.74$, $SD=1.20$) i ponekad svira ($M=1.55$, $SD=0.82$) (Grafikon 1.). Rezultate ovoga istraživanja ne možemo usporediti s drugima jer je do sada pitanje muziciranja u obitelji neistraženo.

Grafikon 1. Učestalost pjevanja i sviranja u krugu obitelji

S obzirom na mali broj glazbeno obrazovanih u ovome istraživanju, nije moguće utvrditi razliku u obiteljskim glazbenim navikama između roditelja s glazbenim obrazovanjem i onih bez njega. Na temelju dobivenih rezultata zaključujemo kako ispitanici nisu imali povoljne uvjete za glazbeni razvoj u obitelji, čime se svrstavaju u opću populaciju, pa su i očekivanja u učenju glazbe neizvjesna.

Iskustava aktivnog muziciranja studenata

Formalno glazbeno obrazovanje najbolji je pokazatelj pravovremenog i sustavnog glazbenog obrazovanja i osiguravanja uvjeta za stimulaciju glazbenog razvoja, a ono je zabilježeno tek kod 8.40% (N=10) ispitanika koji su pohađali glazbenu školu. Osnovna glazbena škola je u Hrvatskoj pristupačna jer je participacija u školarini dostupna roditelju prosječnog standarda, a u Hrvatskoj postoji oko osamdeset glazbenih škola [HDGPP] koje učenici mogu upisati ako polože prije-

mni ispit. Iako je udio ispitanika koji dolaze iz mjesta u kojima postoje glazbene škole 55.46% (N=66), mali broj ispitanika koji su pohađali glazbenu školu ukazuje na nepovoljne čimbenike za njihov glazbeni razvoj tijekom školovanja.

Kao neformalni oblik glazbenog obrazovanja zabilježena je privatna poduka kod 1.68% (N=2) studenata. Dakle, 89.92% ispitanika nema nikakav oblik glazbenog obrazovanja, osim onog koje je obuhvaćeno općeobrazovnim sustavom, što podrazumijeva jedan sat Glazbene kulture u osnovnoj školi i jedan sat Glazbene umjetnosti ako su studenti pohađali gimnazije, i to tijekom dvije ili četiri godine. S obzirom da se studenti na učiteljski studij upisuju temeljem državne mature, upisuju se i oni kandidati koji nisu išli u gimnaziju nego u druge srednje škole koje nemaju Glazbenu umjetnost u svom obaveznom programu. Temeljem iznesenog zaključujemo kako ranije specijalizirano glazbeno obrazovanje nije značajno zastupljeno među studentima.

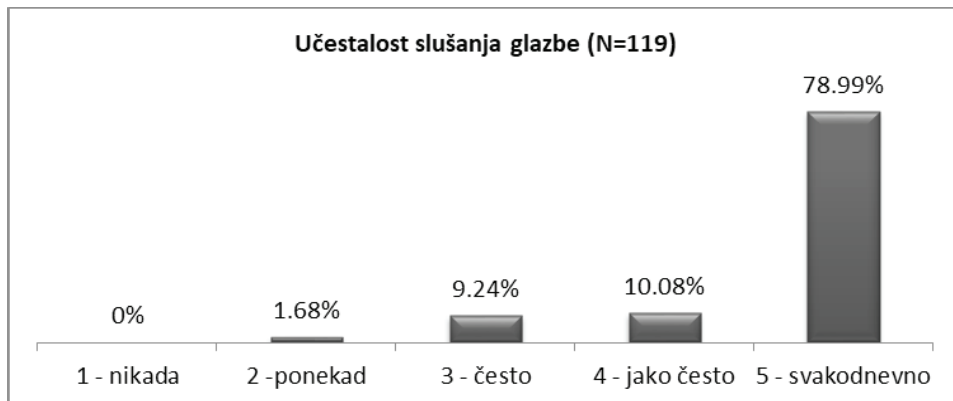
Iskustva aktivnog muziciranja ispitali smo kroz sudjelovanje u nekom ansamblu. Rezultati su pokazali da je prije studija 26.05% (N=31) studenata pjevalo u zboru, 11.76% (N=14) bilo je član folklorne skupine, jedan (0.84%) je student svirao u orkestru, a 61.34% (N=73) nema iskustva muziciranja u ansamblu. S obzirom na ranije spomenutu heterogenu situaciju organizacije i pohađanja izvannastavnih glazbenih aktivnosti u hrvatskim osnovnim školama, ove rezultate možemo tumačiti samo u kontekstu motivacije ispitanika za bavljenje glazbom, a više od polovice njih nikad se nije uključivalo u organizirane izvannastavne glazbene aktivnosti, među kojima je najčešći, kao što smo ranije spomenuli, pjevački zbor u svim regijama Hrvatske.

Upisom studija smanjio se broj glazbeno aktivnih studenata, pa još aktivno pjeva u zboru 5.04% (N=6) studenata, a u folkloru je aktivno 4.20% (N=5) studenata. Ako su studenti promijenili mjesto stanovanja zbog studiranja razumljivo je zašto više nisu aktivni u ansamblima, ali postotak glazbeno neaktivnih studenata od 89.92% (N=107) pokazuje da nije u pitanju samo promjena mjesta boravka, nego se može pretpostaviti da ne postoji interes za aktivno bavljenje glazbom u ovom uzrastu.

Prema navedenim rezultatima moglo bi se pretpostaviti da studenti nemaju razvijenu naviku i vještinu pjevanja, a sviranje je nepoznata aktivnost za većinu ispitanika. Stoga, za obje se glazbene vještine mogu očekivati poteškoće i otpori u njihovom stjecanju i razvoju tijekom studija.

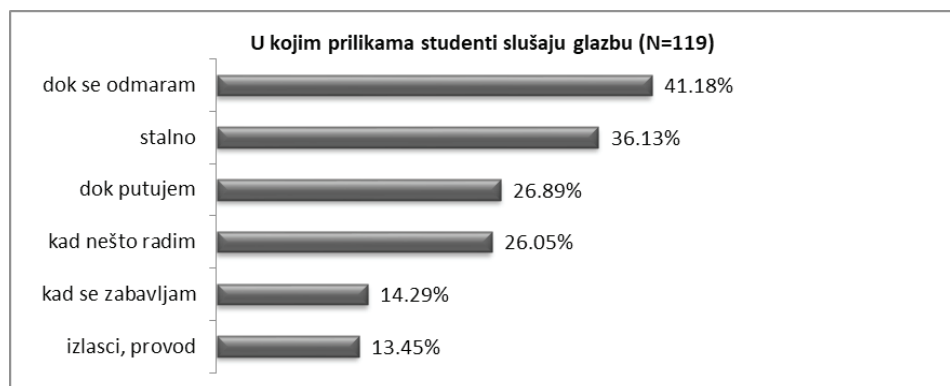
Navike slušanja glazbe i odnos ispitanika prema slušanju glazbe

Navike slušanja glazbe govore o odnosu studenata prema glazbi i njihovom slušnom iskustvu koje je ispitano kroz nekoliko stavki. Ispitanici su se izjasnili o učestalosti slušanja glazbe i rezultat je pokazao kako studenti svakodnevno slušaju glazbu (M=4.66, SD=0.72) (Grafikon 2.). Rezultati su očekivani jer je u ranijim istraživanjima zabilježeno da glazba zaokuplja učenike u njihovom slobodnom vremenu (Šulentić Begić, 2009; Škojo, 2016).

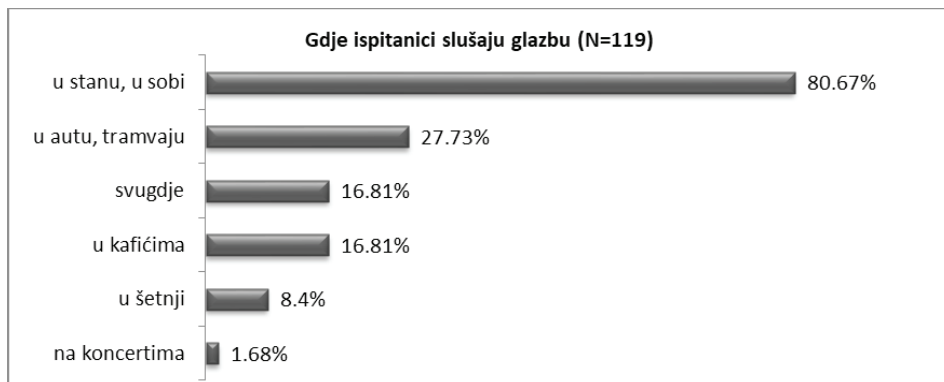

Grafikon 2. Učestalost slušanja glazbe

Kako bi se utvrdio odnos prema glazbi u njihovom svakodnevnom životu, ispitanici su mogli svojim riječima napisati u kojim prilikama, gdje i zašto slušaju glazbu. Napisani odgovori razvrstani su logičkom analizom i prikazani u Grafikonu 3., 4. i 5. Rezultati su pokazali da su studenti stalno okruženi glazbom, bilo da su kod kuće, u javnim prostorima i prijevoznim sredstvima ili prilikom odmaranja, rada, putovanja i zabave. Najveća učestalost slušanja glazbe kod kuće pokazala se i u drugim istraživanjima u Hrvatskoj (Vidulin, 2013) i izvan nje (North, Hargreaves i Hargreaves, 2004).

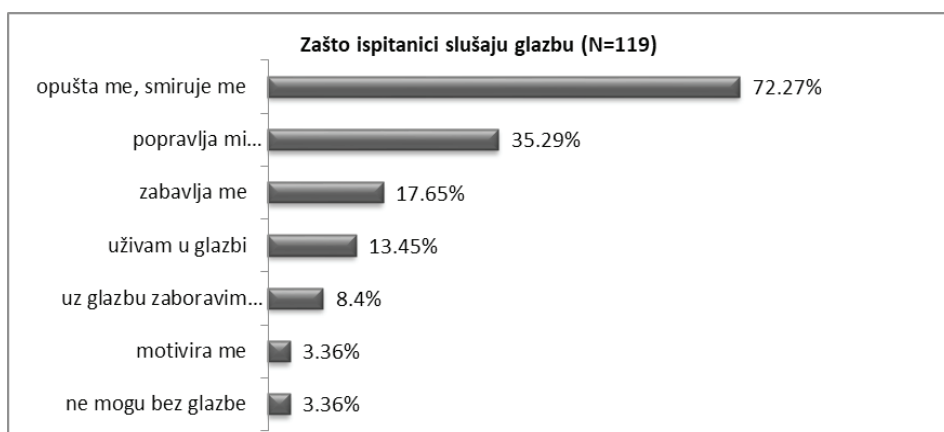

Grafikon 3. U kojim prilikama ispitanici slušaju glazbu

Grafikon 4. Gdje ispitanici slušaju glazbu

Ispitanici su pokušali objasniti zašto slušaju glazbu i rezultati ukazuju na opuštanje i smirivanje te popravljnje raspoloženja kao najčešće razloge (Grafikon 5.). Ovi rezultati potvrđuju rezultate spomenutih istraživanja u kontekstu uporabe glazbe kao sredstvo za upravljanje raspoloženjima.

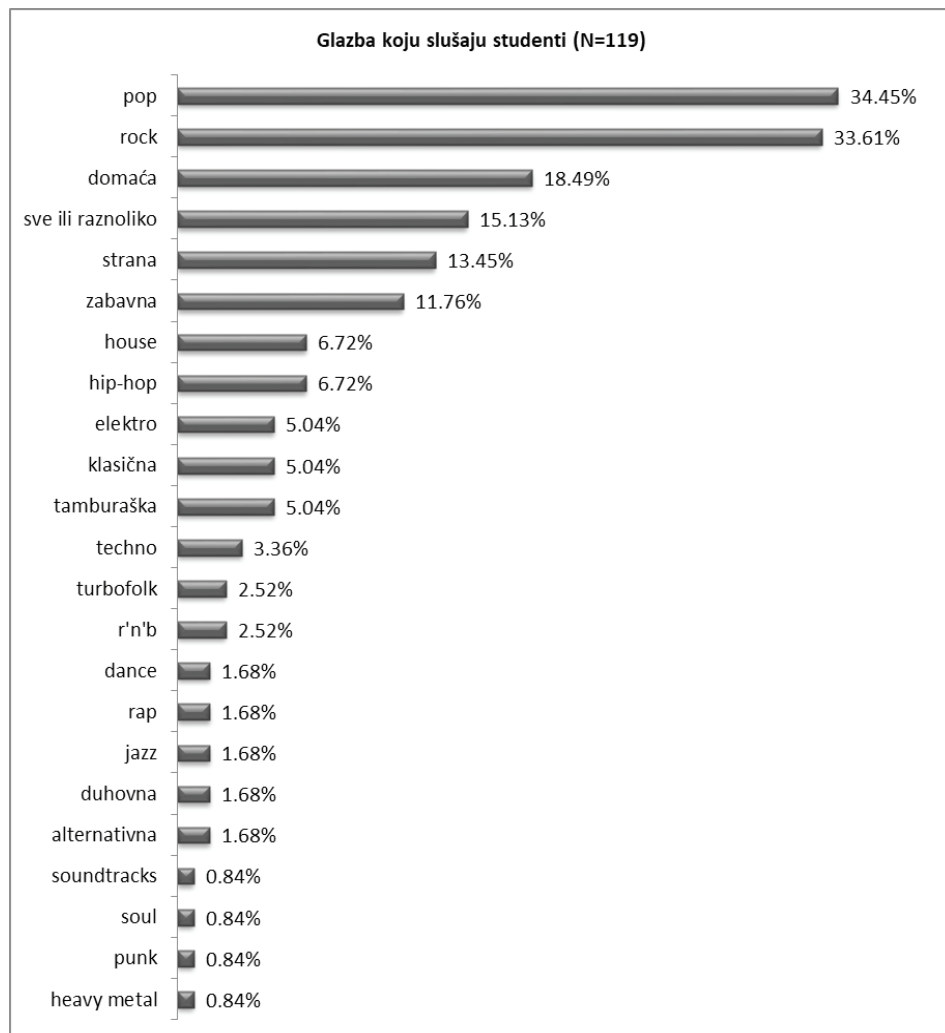

Grafikon 5. Zašto ispitanici slušaju glazbu

Na pitanje koju glazbu najčešće slušaju, studenti su također mogli odgovoriti svojim riječima. Iz navedenih vrsta glazbe⁴ može se zaključiti da se u ovom uzorku preferira popularna melodična glazba jednostavnih oblika, najčešće pop i rock, a može se uočiti i slaba kritičnost u odnosu na vrstu glazbe uopćavanjem slušane glazbe u „sve ili raznoliko” te „domaća” i „strana” (Grafikon 6.). Dobrota i Tomić Ferić (2006) su također zabilježile najveće preferencije za pop i rock glazbu među studentima učiteljskog studija. Ovi su rezultati sukladni s rezultatima spomenutih

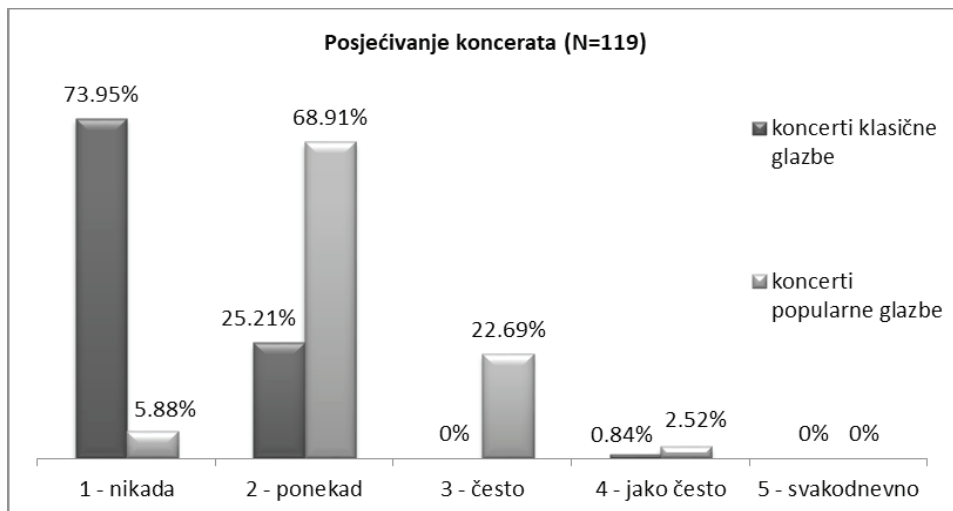
⁴ U ovom radu nećemo se upuštati u klasifikacije vrsta glazbe, tim više što takve klasifikacije ne poznaju ni sami ispitanici, pa su izrazi koje su ispitanici sami zapisivali zadržani u originalnom obliku.

istraživanja (Reić Ercegovac, Dobrota i Surić, 2017; Škojo, 2016; Šulentić Begić, 2009) većeg raspona dobi koji ukazuju na najveću učestalost slušanja pop glazbe, zatim rock glazbe i onda ostalih vrsta i žanrova glazbe.

Grafikon 6. Glazba koju slušaju studenti

Preferiranje popularne glazbe vidljivo je i iz odgovora na pitanje koliko često posjećuju koncerte i koje koncerte posećuju. Ispitanici ne posjećuju koncerte klasične glazbe gotovo nikada ($M=1.28$, $SD=0.50$), dok koncerte popularnih žanrova glazbe u prosjeku posjećuju ponekad ($M=2.22$, $SD=0.59$). Postotak studenata koji nikada ne idu na koncerte klasične glazbe je 73.95%, a na koncerte popularne glazbe nikada ne ide 5.88% studenata (Grafikon 7.).

Grafikon 7. Učestalost posjećivanja koncerata

Rezultati su pokazali da ispitanici imaju zanimanje za glazbu te ponekad posjećuju koncerte popularne glazbe, ali motivacija za takva događanja možda nije vezana za glazbu kao takvu nego za kontekst društvenog događaja.

Diskusija i zaključak

Kako bi se odredila polazišna točka glazbenog obrazovanja u nastavnim programima i nastavi na učiteljskim studijima, provedeno je istraživanje kojemu je cilj utvrditi kakva su glazbena iskustva i navike studenata učiteljskog studija u razdoblju prije studija.

Socioekonomska svojstva prigodnog uzorka ovog istraživanja pokazala su da su studenti učiteljskih studija pretežno populacija iz manjih gradskih sredina, prosječnog materijalnog statusa i srednjoškolske obrazovne razine roditelja, kao i kod vršnjaka prosječne starosti u Hrvatskoj (Ilišin i sur., 2013), što predstavlja slabe uvjete za glazbeno obrazovanje za koje je potrebna značajna materijalna podrška i više razine obrazovanja roditelja koji su skloniji davati podršku glazbenom obrazovanju djeteta. S obzirom na to da se u obiteljima ispitanika često pjeva i ponekad svira te da glazbeno obrazovanje roditelja izostaje, ne može se očekivati da studenti imaju razvijene navike muziciranja. Potvrđena je prva hipoteza da studenti učiteljskog studija nisu imali povoljne socioekonomske uvjete za razvoj glazbenih kompetencija.

Pretpostavka učenja glazbe na studiju jest i odnos studenata prema slušanju glazbe. Studenti slušaju glazbu stalno i svugdje, jako im je važna prisutnost glazbe u životu što govori u prilog pasivnom slušanju glazbe, dakle, prisutnosti glazbe kao zvučne kulise. Slušanje glazbe studentima najčešće služi kao alat za opuštanje i popravljnje raspoloženja. Rezultati ovog istraživanja slušanja glazbe potvrđuju

rezultate istraživanja u Hrvatskoj i u svijetu koji pokazuju da se najčešće sluša pop i rock glazba. Najslušanije vrste glazbe pokazuju da studenti slušaju jednostavne forme glazbe u kojoj je najizraženiji element melodija i da njihova kritičnost prema izboru glazbe za slušanje nije na visokoj razini. Klasičnu glazbu studenti gotovo i ne slušaju, niti posjećuju koncerte klasične glazbe. Glazba je, dakle, za ovaj uzorak zvučna kulisa koja stvara određeni ugođaj, ali ne privlači pozornost njenih slušatelja. Takav odnos prema glazbi stavlja pred glazbenog pedagoga veliki izazov da studente nauči aktivnom slušanju glazbe, a učenje sviranja i pjevanja nosi teret pridobivanja interesa studenata za učenje i vježbanje vještina koje su njima potpuno strane. Potvrđena je i druga hipoteza kako studenti učiteljskog studija nemaju navike posjećivanja koncerata i navike slušanja klasične glazbe.

Za aktivno bavljenje glazbom važan je interes pojedinca, a podatci ovoga istraživanja govore da je on u najvećoj mjeri izostao kod ispitanika. Iako je glazbeno obrazovanje u paralelnom glazbenom odgojno-obrazovnom sustavu dostupno u više od pola mjesta stanovanja iz kojih dolaze studenti, brojnost onih studenata koji su imali formalno glazbeno obrazovanje je zanemariva, stoga nema značajniji utjecaj na status glazbenog iskustva studenata učiteljskih studija. Više od pola studenata nema iskustvo skupnog muziciranja u nekom od ansambala, iako se kao minimalni kriterij angažiranosti u ansamblu uzimalo i pjevanje u osnovnoškolskom ili crkvenom zboru ili u folkloru, u trajanju od dvije godine. Za većinu studenata nastava glazbe na učiteljskom studiju prvi je kontakt s izvođenjem glazbe uopće. Treća hipoteza, da studenti učiteljskog studija nemaju iskustva muziciranja koja bi omogućila nadgradnju u glazbenom obrazovanju na studiju, također je potvrđena.

Stoga, glazbeno obrazovanje na učiteljskim studijima mora uvažiti činjenicu da studenti nemaju značajnijih glazbenih predznanja niti iskustava glazbenog izvođenja te da se nastava glazbe na studiju mora odvijati od samoga početka u svim aspektima glazbenog obrazovanja.

Rezultati ovog istraživanja sa studentima učiteljskih studija pokazali su da glazbeno obrazovanje iz općeobrazovnog sustava nije rezultiralo obrazovanjem ljubitelja glazbeni slušatelja s kritičkim pogledom na glazbu niti značajnijim angažiranjem u ansamblima kako bi se bavili glazbenim izvođenjem. Rezultati dosad provedenih istraživanja na populaciji studenata koji su upisali učiteljske studije pokazuju da studenti imaju nerazvijene glazbene vještine i fundamentalnu razinu glazbenih sposobnosti (Nikolić, 2018) te da ne poznaju glazbenu umjetnost niti na elementarnoj razini (Nikolić i Ercegovac-Jagnjić, 2020). Postavlja se pitanje učinkovitosti glazbenog obrazovanja u općeobrazovnom sustavu u Hrvatskoj koji do sada nije našao model koji bi u planu od jednog sata tjedno za nastavu glazbe doveo do zadovoljavajuće razine glazbene kulture mladih. Glazbeno obrazovanje bi djecu i mlade trebalo poticati na bavljenje glazbom te stvoriti pretpostavke za dalje glazbeno obrazovanje u svrhu profesionalnog obrazovanja na fakultetima na kojima su potrebne glazbene kompetencije.

S obzirom na relativnu dostupnost glazbenog obrazovanja za više od pola ispitanika te vrlo mali broj ispitanika koji su takvo obrazovanje imali, pokazalo se kako se za zvanje učitelja odlučuju osobe koje nisu imale interesa za učenje glazbe. Rezultati dosadašnjih istraživanja pokazali su da su učenici u osnovnim školama uglavnom uključeni u pjevačke zborove, ali i to kako znatan broj škola u Hrvatskoj ne nudi pjevački zbor kao izvannastavnu aktivnost. Glazbene izvannastavne aktivnosti u školama nisu dovoljno zastupljene niti je njihova ponuda adekvatna jer ne privlači značajan broj djece. S jedne strane, egzistira glazba u općem obrazovanju koja ne potiče učenike na aktivno muziciranje niti za nj stvara preduvjete, a s druge strane postoji specijalističko glazbeno obrazovanje koje je usmjereno glazbenom profesionalizmu, što ne omogućuje poticanje i bavljenje glazbom sve djece koja bi to željela. Ovaj veliki procjep između glazbenog obrazovanja u općeobrazovnoj školi te onoga u glazbenim školama podržava stav da je glazba samo za glazbeno nadarene, a taj stav uvelike pridonosi slaboj glazbenoj kulturi u populaciji (Nikolić, 2018). S obzirom na suvremenu tehnologiju te novu stvarnost koja se njome oblikuje za mlade generacije, buduća istraživanja trebala bi istražiti motivaciju djece i mladih za bavljenje glazbom te oblike glazbenog obrazovanja i izvannastavnih glazbenih aktivnosti u skladu s njihovim aspiracijama koje bi trebale dobiti veće značenje kod oblikovanja pojedinog programa glazbenog obrazovanja, ali i kod obrazovnih politika koje uvjetuju mjesto glazbe u kurikulumu.

Literatura

- AudienceNet (2018). *Music Consumption: The Overall Landscape 2018*. Dostupno na: https://musicbiz.org/wp-content/uploads/2018/09/AM_US_2018_V5.pdf
- Bogunović, B. (2008). *Muzički talenat i uspešnost*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.
- Bull, M. (2015). *Sound moves: iPod culture and urban experience*. Routledge.
- Bunt, L. (1994). *Music therapy: An art beyond words*. New York: Routledge.
- Dobrota, S. i Conar, R. (2018). Stavovi učenika prema nastavi Glazbene kulture i Glazbene umjetnosti. *Život i škola*, LXIV (1), 131–139. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/219666>
- Dobrota, S. i Tomić Ferić, I. (2006). Sociokulturalni aspekti glazbenih preferencija studentica studija za učitelje primarnog obrazovanja u Splitu. *Odgojne znanosti*, br. 8(11): 267–278. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/26198>
- Dubovicki, S., Svalina, V. i Proleta, J. (2014). Izvannastavne glazbene aktivnosti u školskim kurikulumima. *Školski vjesnik*, 63 (4), 553–578. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/136116>
- Ercegovac, I. R., Dobrota, S. i Surić, S. (2017). Listening to music and music preferences in early adolescence. *Metodički obzori*, 12(2017)1 (24), 6–23. <https://doi.org/10.32728/mo.12.1.2917.01>
- Greasley, A. E., & Lamont, A. (2011). Exploring engagement with music in everyday life using experience sampling methodology. *Musicae Scientiae*, 15(1), 45–71. <https://doi.org/10.1177/1029864910393417>
- Gregurović, M. i Kuti, S. (2011). Učinak socioekonomskog statusa na obrazovno postignuće učenika. *Slobodni Filozofski*, Dostupno na: <http://slobodnifilozofski.com/2011/09/>

- margareta-gregurovic-i-simona-kuti.html [19.06.2019.]
[HDGPP] *Hrvatsko društvo glazbenih i plesnih pedagoga*. Dostupno na: <https://www.hdgpp.hr/o-nama/clanovi> [19.06.2019.]
- Herbert, R. (2011). An empirical study of normative dissociation in musical and non-musical everyday life experiences. *Psychology of music*, 41 (3), 372–394.
- Herrera, L., Soares-Quadros, J. F. & Lorenzo, O. (2018). Music Preferences and Personality in Brazilians. *Frontiers in Psychology*, 9. doi:10.3389/fpsyg.2018.01488
- Heye, A., & Lamont, A. (2010). Mobile listening situations in everyday life: The use of MP3 players while travelling. *Musicae Scientiae*, 14(1), 95–120. <https://doi.org/10.1177/102986491001400104>
- Ilišin, V. i Radin, F. (2002). *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja i zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
- Ilišin, V., Bouillet, D., Gvozdanović, A. i Potočnik, D. (2013). *Mladi u vremenu krize: Hrvatska 2012*. Zagreb: Friedrich Ebert Stiftung/Institut za društvena istraživanja.
- Ilišin, V., Marinović Bobinac, A. i Radin, F. (2001). *Djeca i mediji: Uloga medija usvakodnevnom životu djece*. Zagreb: Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu.
- Lamont, A., & Webb, R. (2010). Short- and long-term musical preferences: what makes a favourite piece of music? *Psychology of Music*, 38(2), 222–241. <https://doi.org/10.1177/0305735609339471>
- [MPŠ] Ministarstvo prosvjete i športa Republike Hrvatske (1999). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*, Zagreb: Prosvjetni vjesnik, posebno izdanje, br. 2.
- [MZOŠ] Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta.
- Nikolić, L. (2014). Obrazovanje budućih učitelja razredne nastave za vođenje pjevanja u razredu U: M. Petrović (ur.), *Sociološki aspekt pedagogije i izvođaštva u scenskim umjetnostima* (str. 81–99). Beograd: Fakultet muzičke umjetnosti.
- Nikolić, L. (2018). Status glazbenih sposobnosti studenata učiteljskoga studija. U: Radočaj-Jerković, Antoaneta (ur.), *2. međunarodni znanstveni i umjetnički simpozij o pedagogiji u umjetnosti – Komunikacija i interakcija umjetnosti i pedagogije* (str. 312–332). Osijek: Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku, Umjetnička akademija u Osijeku,
- Nikolić, L. i Ercegovac-Jagnjić, G. (2010). Uloga glazbenih sposobnosti u glazbenom obrazovanju učitelja primarnog obrazovanja. *Metodika*, 11 (20), 22–33. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/61530>
- Nikolić, L. i Ercegovac-Jagnjić, G. (2020). Neki ishodi učenja nastave glazbe u općem obrazovanju kao pretpostavka učenja glazbe na studijima za odgojitelje predškolske djece i učitelje primarnog obrazovanja. U: V. Svalina (ur.) *Glazbena pedagogija u svjetlu sadašnjih i budućih promjena 6 – zbornik radova sa Šestog međunarodnog simpozija glazbenih pedagoga* (str. 190–206). Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- North, A. C., Hargreaves, D. J. & Hargreaves, J. J. (2004). Uses of Music in Everyday Life. *Music Perception: An Interdisciplinary Journal*, 22(1), 41–77. doi:10.1525/mp.2004.22.1.41
- Papoušek, M. (1996). Intuitive parenting: A hidden source of musical stimulation in infancy. In: I. Deliège & J. Sloboda (Eds.), *Musical Beginnings: Origins and Development of musical competence* (pp. 88–112). New York: Oxford University Press.

- Rađa, S. (2010). Struktura vremena uz medije kod adolescenata Splitsko-dalmatinske županije. *Medianali*, 4(8) (165–174).
- Rojko, P. (2012). *Metodika nastave glazbe. Teorijsko-tematski aspekti*. Drugo izmijenjeno i dopunjeno izdanje – elektroničko. Preuzeto 10.04.2014. sa: https://bib.irb.hr/datoteka/566005.ROJKO_Metodika_nastave_glazbe._Teorijsko_tematski_aspekti.pdf
- Saarikallio, S. and Erkkilä, J. (2007). The role of music in adolescents' mood regulation. *Psychology of Music* 35/1: 88-109.
- Sallavanti, M. I., Szilagyi, V. E., & Crawley, E. J. (2015). The role of complexity in music uses. *Psychology of Music*, 44(4), 757–768. doi:10.1177/0305735615591843
- Schäfer, T., & Sedlmeier, P. (2009). From the functions of music to music preference. *Psychology of Music*, 37(3), 279–300. doi:10.1177/0305735608097247
- Svalina, V. (2015). *Kurikulum nastave glazbene kulture i kompetencije za poučavanje glazbe*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.
- Šiljković, Ž., Rajić, V. i Bertić, D. (2007). Izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. *Odgojne znanosti*, 9 (2), 133–145. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/23549>
- Škojo, T. (2016). Glazbene preferencije učenika kao polazište za realizaciju izvannastavnih aktivnosti u strukovnim školama. *Život i škola*, LXII (2), 167–184. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/179035>
- Šulentić Begić, J. (2009) Glazbeni ukus učenika osnovnoškolske dobi. Zagreb: *Tonovi*, 53, 65 – 74.
- Šulentić Begić, J. (2013). Kompetencije učitelja primarnoga obrazovanja za poučavanje glazbe. *Život i škola: časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja*, 29(1): 252–269.
- Vidulin, S. (2012). Utjecaj glazbene nastave na (glazbenu) kulturu učenika. U: Hrvatić, N., Klapan, A. (Ur.), *Pedagogija IKultura* (str. 419–430). Zagreb: Hrvatsko pedagogijsko društvo.
- Vidulin, S. (2013). Propitivanje ostvarenja cilja nastave glazbe u kontekstu vremena glazbene hiperprodukcije. *Arti musices: hrvatski muzikološki zbornik*, 44(2), 201–225.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008a). Poticanje individualnog razvoja učenika izvannastavnim glazbenim aktivnostima. *Tonovi*, 52 (2), 85–91.
- Vidulin-Orbanić, S. (2008b). Fenomen slobodnog vremena u postmodernom društvu. *Metodički obzori*, 3(2), 19–33.
- Zrilić, S. i Košta, T. (2009). Učitelj – kreator izvannastavnih aktivnosti. *Magistra Iadertina*, 4(4), 160–172.

MUSIC EXPERIENCE OF STUDENTS AS A PREREQUISITE FOR MUSIC EDUCATION AT TEACHER STUDIES

Family, social community and media create an environment in which music experiences are significantly different among individuals. Through music education, curricular and extracurricular music activities, the general educational system should create preconditions for further education of students who will need to develop music competencies within professional competencies even though they will not be professional musicians. Empirical research was carried out to determine the musical experiences and the habits of students in the pre-study period. A descriptive study was conducted among second-year

students of the teacher education program (N=119) at the Faculty of Education in Osijek, Croatia. For this purpose, a questionnaire was used.

The results showed that students did not have favorable socioeconomic conditions for developing musical competencies before they begin to study at university. Students have no musical experience that would enable them to upgrade musical competencies during the study and they have no habits of visiting concerts and listening to classical music.

Key words: music education, primary education teachers, music learning outcomes, extracurricular musical activities